

СТАНОВИЩЕ

От: **проф. д.ик. н. Мария Минкова Павлова**,
ВТУ Св. Св. Кирил и Методий, гр. Велико Търново,
Научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност”, професионално направление 3.8. Икономика, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Относно: дисертационен труд за присъждане на научна степен **„доктор на науките“** по научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност” (счетоводна отчетност и анализ) в УНСС.

Автор на дисертационния труд: **Михаил Желязков Мусов**
Доцент д-р
УНСС, гр. София

Тема на дисертационния труд: **„Поведенчески принципи на управленското счетоводство“**

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1656/26.06.2023 г. на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Доц. д-р Михаил Желязков Мусов е доктор по икономика от 2010 г. и доцент от 2018 г. Притежава практически опит в областта на управленското счетоводство и финансовия мениджмънт от 2003 г., а от 2009 г. преподава в същата област като публикациите му са както на български, така и на английски език в бакалавърски и магистърски програми на катедра “Счетоводство и анализ” във Финансово-счетоводен факултет на УНСС. Освен преподавателската дейност, доц. д-р М. Мусов заема редица ръководни позиции: от 2021 г. е заместник-ректор по

научноизследователска дейност и международно сътрудничество на УНСС, председател на Програмния съвет по научноизследователска дейност на УНСС (от 2021), съпредседател на Националната мрежа за устойчиви решения SDSN Bulgaria (от 2023), ръководител на двойната Executive MBA програма между Northern Illinois University, САЩ и УНСС (от 2022), координатор на Европейския университет ENGAGE.EU за България (от 2020) и др. Притежава и допълнителни квалификации като вътрешен одитор на системи за управление на качеството (ISO 9001:2015, ISO 19011:2011); експерт по съдебно-счетоводни и финансово-ценови експертизи; съдебен експерт по данъчни проблеми. Ръководи научни и образователни проекти. Номиниран е за CIMA Teaching Excellence Award на Института на сертифицираните управленски счетоводители (CIMA). Включен е в списъка на топ 10% на авторите на SSRN с най-много сваляния на нови публикации, а също в списъка на топ 10 най-сваляни от потребителите научни разработки (SSRN's Top Ten Download List), публикувани през последните 60 дни в световната мрежа Social Science Research Network (SSRN).

Основната част от научната и научно-приложната дейност на доц. д-р М. Мусов е по проблематиката, изследвана в дисертационния труд за присъждане на научната степен „доктор на икономическите науки“.

Дисертантът е представил за обсъждане дисертационния си труд в катедра “Счетоводство и анализ” на Финансово-счетоводен факултет на УНСС съгласно чл.39 от ППЗРАСРБ. Разкриването на процедурата по защита на дисертационния труд е извършено на основание: решения на КС - Протокол № 12 от 23.05.2023 г. и ФС Протокол № 11 от 20.06.2023 г.

Налице е изпълнение на минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ за придобиване на научната степен „доктор на науките“, както следва: показатели от група „А“ – 50 т.; показатели от група „Б“ – 100 т.; показатели от група „Г“ – 165 т.; показатели от група „Д“ – 110 т.

2. Кратка характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд съдържа 374 страници и се състои от увод, пет глави, заключение и библиография. Включва общо 50 фигури, 17 таблици и 13 приложения. Прави впечатление забележителния обем библиографска справка, съдържаща 464 източника, от тях 48 са на кирилица и 416 на латиница, с което авторът показва добро познаване на научната литература по изследваната проблематика.

Дисертационният труд се характеризира с цялостност и силна логическа обвързаност. Последователно са изследвани: в глава Първа

„Принципи на управленското счетоводство“ - мястото на управленското счетоводство в съвременните организации, функции и сфери на приложение, необходимост от принципи на управленското счетоводство и критичен анализ на съществуващите принципи в тази сфера. Втора глава е посветена на основни фундаментални въпроси на разработването на поведенчески принципи на управленското счетоводство. В Трета, Четвърта и Пета глава са разработени три поведенчески принципа: „Информацията и комуникацията са релевантни на процеса на вземане на решения“; „Очакваното въздействие върху поведението е анализирано“ и „Фундаменталната несигурност е отчетена“. За всеки от трите принципа е дадена теоретична обосновка, емпирично изследване и практическо приложение на поведенческия принцип.

Оценката за научните качества на дисертационния труд е изцяло положителна. Установява се комплексен и интердисциплинарен характер на разглежданата проблематика. Формулирането на общи поведенчески принципи на управленското счетоводство съчетава постиженията през последните десетилетия на управленското счетоводство, психологията и поведенческия икономикс

Обект на дисертационния труд са теорията и практиката на управленското счетоводство. Като се има предвид интердисциплинарния характер на изследването, неговият предмет е многокомпонентен - свързан с проявлението на поведенческите измерения в теорията и практиката на управленското счетоводство; ролята на поведенческите теории за усъвършенстване на съществуващите принципи на управленското счетоводство; мястото на поведенческия икономикс като методологична основа на поведенческите счетоводни изследвания; обхватът, структурата и съдържанието на принципите в областта на управленското счетоводство, които могат да бъдат определени като поведенчески, както и взаимовръзките между тях; ползите от възприемането на поведенческите принципи за счетоводната теория и практика.

Основната цел на изследването е разработването на обща рамка от поведенчески принципи на управленското счетоводство, които да се приемат като базови поведенчески правила, формиращи определени начини на мислене и действия, и да могат да бъдат систематично прилагани като критерии за преценка на полезността на алтернативни практики и модели на управленското счетоводство. Поставени са пет изследователски задачи, които са изцяло в съответствие с целта на изследването.

Основната теза е коректно формулирана и се изразява в това, че

приносът на управленското счетоводство за създаването на по-високата стойност в организацията е свързан с възможностите за постигане на въздействие върху решенията и поведението на мениджърите и служителите. Това разбиране за управленско-счетоводната функция като поведенческа функция е основна предпоставка за разработването на вътрешно съгласуван набор от непротиворечащи си счетоводни принципи.

От изложението и библиографската справка може да се потвърди, че авторът има широка и задълбочена осведоменост за научната литература и изследваната проблематика.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Основните научни и научно-приложни резултати са видими във всяка отделна част на дисертационния труд. Те са подкрепени с точен и прецизен изказ и издържана методология. В теоретичен аспект трудът обоснова основната функция на управленското счетоводство в контекста на формулирането и изпълнението на организационната стратегия и с оглед създаването на по-висока стойност в организацията. Защитена е тезата, че приносът на управленското счетоводство за създаването на по-високата стойност в организацията е свързан с възможностите за постигане на въздействие върху решенията и поведението на мениджърите и служителите. В резултат на направения критичен анализ на съществуващите набори от принципи за последните 90 години в областта на управленското счетоводство, е използвана подходяща методологична основа на поведенческите счетоводни изследвания, а именно поведенческият икономикс, който е определен като исторически обусловения фундамент на съвременното управленско счетоводство.

За целите на разработването на поведенческите принципи на управленското счетоводство е предложена обща рамка, синтезираща в едно ключовите насоки, свързани с разработването на счетоводните правила. Разработена е интегрирана рамка от базови поведенчески правила, съдържаща три вътрешно съгласувани и непротиворечащи си поведенчески принципа, представляващи критерии за професионална преценка на полезността на алтернативни управленско-счетоводни модели за практиката.

Със съществено практико-приложно значение са очертаните сфери на практическо влияние и приложение на всеки един от трите поведенчески принципа. За логическата обосновка на всеки от трите принципа са използвани отделни теоретични модели (типологията на когнитивните заблуди, проявяващи се в процеса на вземане на решения; поведенческият модел на оптимално ниво на бюджетната трудност и

бинарната същност на несигурността в социално-икономическата среда). За емпиричното съгласуване на принципите са проведени два теренни експеримента и едно теренно проучване на базата на реални данни. Последователно е демонстрирано приложението на всеки един от принципите в двете функционални области на управленското счетоводство – вземане на управленски решения и управление на изпълнението. В резултат на емпиричните изследвания на всеки един принцип (глави Трета, Четвърта и Пета) са предложени промени в счетоводните практики. Въз основа на предложената типология на когнитивните заблуди са идентифицирани редица управленско-счетоводни практики, които допринасят за тяхното преодоляване и съответно – генерират и комуникират по подходящ начин информацията, релевантна на процеса. Тези практики включват: алтернативно рамкиране на проблема; разработване на допълнителни алтернативни решения; осигуряване на външна за организацията информация; преизчисляване на ключовите стойности и др. На базата на изведения поведенчески модел на оптимално ниво на бюджетна трудност се идентифицират управленско-счетоводни практики, които допринасят за вземане под внимание на факторите, въздействащи върху когнитивните и мотивационните процеси и съответно върху поведението на лицата при изпълнението на организационната стратегия. Тези практики включват: добра комуникация с цел подходящо рамкиране на цялостния бюджетен процес; прилагане на подход на бюджетиране, в който служителите и мениджърите от по-ниските нива участват; определяне на ниво на бюджетна трудност, съобразено с максималното ниво на приемане; предоставяне на навременна обратна връзка и участие в нейното обсъждане и др. При прилагането на третия принцип - за преодоляването на когнитивните трудности, свързани с правилното разбиране на несигурността в социално-икономическата среда, също са идентифицирани определени управленско-счетоводни практики като използване на обективни статистически данни за целите на оценката на вероятностите; изготвяне на алтернативни стойностни оценки, придружени от релевантни статистически характеристики; прилагане на стратегията „постепенно обвързване“ при невъзможност за оценка на несигурността и др.

Оценявам използваната методология като отговаряща на поставената проблемна рамка на изследването. Ограниченията на изследването са точно и ясно формулирани. Поставените задачи са изпълнени и целта на дисертационния труд е постигната

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Оценявам формулираните в справката от доц. д-р М. Мусов седем научни и научно-приложни приноса като адекватни и изцяло отговарящи на достиженията в научния труд и научна продукция. Формулираните в резултат на научното изследване научни и научно-приложни приноси са авторова заслуга и обогатяват съвременната теория и практика в областта на управленското счетоводство.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Дисертационният труд е представен пред широката общественост чрез пет публикации, които обхващат една глава от колективна монография, студии и статии на български и английски език. Публикациите отговарят изцяло на изискванията към техния брой, вид и място на публикуване. Прави впечатление, че са от периода 2022-2023 г. и отразяват нови и актуални проблеми. Статията Musov, M. (2023). The Strategy-Focused Organizations, Twenty Years Later. Economic Alternatives Journal, Sofia: UNWE Publishing complex: ISSN (print): 1312-7462, ISSN (online): 2367-9409, SCOPUS Indexed Journal (in print) е публикувана в научно издание, реферирано и индексирано в световни бази данни с научна информация. Колективната монография от 2023 г. „Предизвикателства на интегрираното развитие на знания и умения в съвременното образование по управленско счетоводство“, София, ИК – УНСС е под научното ръководство на доц. Мусов.

Публикациите съответстват на темата на дисертационния труд. Изпълнени са националните изисквания и правила по отношение на публикациите за придобиване на НС „доктор на науките“.

6. Оценка на автореферата

Към дисертационния труд за придобиване на научна степен „доктор на науките“ е представен автореферат в обем от 56 страници. В него кандидатът е представил основните хипотези, аргументирани и защитени в дисертационния труд. Посочени са целите, задачите, методологията и ограниченията на изследването. Резюмирано е съдържанието на научното изследване. Огразени са направените изводи за всяка от частите. Съдържат се справка за приносите и списък с публикациите по темата на дисертационния труд. Оценявам автореферата като коректно структуриран и отразяващ получените резултати от научното изследване.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам критични бележки. Дисертационният труд съдържа

теоретични обобщения и предложения за решения на значими научни и научно-приложни проблеми, които съответстват на съвременните постижения и представляват значителен и оригинален принос в науката.

8. Заключение

На база на посоченото по-горе формирам категорично становище „ЗА!“ присъждането на научната степен „доктор на науките“ по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ (счетоводна отчетност и анализ) на доц. д-р Михаил Желязков Мусов.

14.08.2023 г.
гр. Велико Търново

Подпис:

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

OPINION

От: *Prof. D.Sc. (Econ.) Mariya Minkova Pavlova,
St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo, Bulgaria,
Scientific specialty: "Accounting, control and analysis of economic
activity", professional field 3.8. Economics, science area 3. Social
sciences, economics and law.*

Subject: *Dissertation for awarding the scientific degree "**Doctor of
Science**" in the scientific specialty "Accounting, control and
analysis of economic activity" at UNWE.*

Author of the dissertation: *Michael Zhelyazkov Musov,
Assoc. Prof. Dr. UNWE*

Dissertation title: *Behavioral Principles of Management
Accounting*

The reason for submitting the opinion: participation in the Scientific Committee for the defense of the dissertation according to Order No. 1656 / 26.06.2023 of the Rector of UNWE.

1. Information about the D.Sc. candidate

Michael Zhelyazkov Musov holds a Ph.D. in Economics since 2010 and is an Associate Professor since 2018. He has practical experience in the field of management accounting and financial management since 2003 and since 2009 he has been teaching in the same field and his publications are both in Bulgarian and English in the undergraduate and graduate programs of the Department of Accounting and Analysis at the Faculty of Finance and Accounting of UNWE. Besides his teaching activities, Assoc. Prof. Musov holds a number of managerial positions: Vice-Rector for Research and International Affairs of UNWE (since 2021), Chairman of the UNWE R&D Programme Council (since 2021), Co-Chair of "SDSN Bulgaria" – the National Sustainable Development Solutions Network (since 2023), Head of the Dual Executive MBA Programme between Northern Illinois University, USA and UNWE (since 2022), Coordinator of the European University ENGAGE.EU for Bulgaria (since 2020), etc. He also holds additional

qualifications as internal auditor of quality management systems (ISO 9001:2015, ISO 19011:2011); an expert in forensic accounting and financial valuation; a forensic expert in taxation. He manages scientific and educational projects. He has been nominated for the Institute of Chartered Management Accountants (CIMA) Teaching Excellence Award. He was included in the top 10% of Authors on SSRN by total new downloads, as well as listed on SSRN's Top Ten download lists for all papers first announced in the Social Science Research Network (SSRN) in the last 60 days.

The main part of the scientific and applied activities of Assoc. Prof. Musov is on the issues studied in the dissertation for the award of the scientific degree "Doctor of Science".

The D.Sc. candidate has submitted his dissertation for consideration in the Department of Accounting and Analysis of the Faculty of Finance and Accounting of UNWE in accordance with Article 39 of the Regulations on the Implementation of the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria Act. The dissertation defense procedure was opened on the basis of: the decisions of the Department Council (Minutes No. 12/23.05.2023) and of the Faculty Council (Minutes No. ΦC-11/20.06.2023).

The minimum national requirements under Article 2b (2) and (3) of the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria Act are met, as follows: group of indicators "A" – 50 points; group of indicators "B" – 100 points; group of indicators "D" – 165 points; group of indicators "E" – 110 points.

2. General characteristics of the dissertation

The dissertation paper contains 374 pages and consists of an introduction, five chapters, a conclusion and a bibliography. It includes a total of 50 figures, 17 tables and 13 appendices. It is noteworthy the remarkable volume of the bibliographic reference, containing 464 titles, of which 48 are in Cyrillic and 416 in Latin, which illustrates that the author has a good knowledge of the scientific literature on the problems under study.

The dissertation is characterized by comprehensiveness and strong logical coherence. Chapter One "Principles of Management Accounting" examines the role of management accounting in modern organizations, its functions and areas of application, the need for principles of management accounting, and a critical analysis of the existing principles in this field of accounting. Chapter Two is devoted to the general and fundamental issues of developing behavioral principles of management accounting. Three behavioral principles are developed in Chapters Three, Four and Five: "Information and communication are process-relevant"; "Anticipated impact on human behavior is analyzed" and "Fundamental uncertainty is genuinely

recognized". For each of the three principles, a theoretical justification, an empirical test and the practical applications of the behavioral principle are given.

My evaluation of the scientific merits of the dissertation is entirely positive. The issues under consideration are complex and interdisciplinary. The formulation of general behavioral principles of management accounting combines the achievements of the last decades from management accounting, psychology and behavioral economics.

The object of the dissertation is the theory and practice of management accounting. Given the interdisciplinary nature of the study, its *subject matter* is complex – related to the behavioral implications in the theory and practice of management accounting; the role of behavioral theories in improving existing accounting principles; the role of behavioral economics as the methodological foundation of behavioral accounting research; the scope, structure and content of the management accounting principles that can be defined as behavioral, and the interrelationships among them; the benefits of adopting behavioral principles for accounting theory and practice.

The general aim of the study is to develop a general framework of behavioral principles of management accounting understood as fundamental behavioral rules that shape certain ways of thinking and acting, and can be systematically applied as criteria for judging the usefulness of alternative management accounting practices and models. Five research objectives (tasks) are set which are fully in line with the aim of the study.

The thesis statement is correctly formulated and consists in the fact that the contribution of management accounting to the creation of greater value in the organization is related to the opportunities of achieving influence on the decisions and behavior of managers and employees. This understanding of the management accounting function as a behavioral function is a fundamental prerequisite for the development of an internally consistent set of non-contradictory accounting principles.

From the exposition and the bibliography it can be confirmed that the author has a broad and thorough awareness of the scientific literature and the issues under study.

3. Evaluation of the obtained scientific and applied results

The main scientific and applied results are visible in each separate part of the dissertation paper. They are supported by accurate and precise expression and sound methodology. Theoretically, the thesis justifies the basic function of management accounting in the context of the formulation and implementation of organizational strategy and with a view to creating greater value in the organization. The thesis defended is that the contribution of management accounting to the creation of greater value in the organization is related to the opportunities of achieving influence on the

decisions and behavior of managers and employees. As a result of a critical analysis of the existing sets of principles over the last 90 years in the field of management accounting, an appropriate methodological foundation of behavioral accounting research is used, namely behavioral economics, which is identified as the historically determined foundation of modern management accounting.

For the purpose of developing the behavioral principles of management accounting, a general framework synthesizing the key guidelines related to the development of accounting rules is proposed. An integrated framework of basic behavioral rules is developed containing three internally consistent and non-contradictory behavioral principles representing criteria for professional judgement of the usefulness of alternative management accounting models for practice.

Of significant practical and applied importance are the outlined areas of practical influence and application of each of the three behavioral principles. Separate theoretical models are used to provide the rationale for each of the three principles (the typology of cognitive biases manifested in decision process; the behavioral model of optimal performance budget; and the binary nature of uncertainty in the socio-economic environment). To empirically reconcile the principles, two field experiments and one field study based on real-world data were conducted. The application of each of the principles to the two functional areas of management accounting – managerial decision making and performance management – is demonstrated in turn. As a result of the empirical test of each principle (Chapters Three, Four and Five), changes in accounting practices are proposed. Based on the proposed typology of cognitive biases, a number of management accounting practices are identified that contribute to overcoming them and, consequently, generate and communicate process-relevant information appropriately. These practices include: alternative framing of the problem; development of additional alternatives; providing information external to the organization; recalculating key values, etc. On the basis of the derived behavioral model of the optimal performance budget, management accounting practices are identified that contribute to taking into account the factors influencing cognitive and motivational processes and, consequently, the behavior of people in implementing the organizational strategy. These practices include: good upward communication to appropriately frame the entire budgeting process; implementing a participative budgeting approach; assigning budget goals in accordance with the maximum acceptance level; providing timely feedback and involving budgetees in the discussions, etc. In the application of the third principle, to overcome the cognitive difficulties associated with a proper understanding of uncertainty in the socio-economic environment, certain management accounting practices have also been identified, such as: using objective statistical data for probability estimation.

making alternative estimates supported by relevant statistical characteristics; following the “gradual commitment” strategy when uncertainty cannot be estimated, etc.

I evaluate the methodology used as appropriate to the problem framework of the study. The limitations of the study are precisely and clearly formulated. The set objectives have been fulfilled and the aim of the dissertation paper has been achieved.

4. Evaluation of the scientific and applied contributions

I evaluate the formulated by Assoc. Prof. Musov in the List seven scientific and applied contributions as adequate and fully corresponding to the achievements in the scientific paper and the related publications. The scientific and scientific-applied contributions formulated as a result of the research are the merit of the author and enrich the modern theory and practice in the field of management accounting.

5. Evaluation of the publications, related to the dissertation topic

The dissertation paper is presented to the general public through five publications, which include a chapter of a collective monograph, studies and articles in Bulgarian and English. The publications fully meet the requirements for their number, type and place of publication. It is noteworthy that they cover the period 2022/23 and reflect new and topical issues. The article Musov, M. (2023). The Strategy-Focused Organizations: Twenty Years Later. *Economic Alternatives Journal*, Sofia: UNWE Publishing Complex: ISSN (print): 1312-7462, ISSN (online): 2367-9409, SCOPUS Indexed Journal (in print) is published in a scholarly journal, refereed and indexed in one of the world renowned databases with scientific information. The 2023 collective monograph “Challenges of the Integrated Development of Knowledge and Skills in Modern Education in Management Accounting”, Sofia – UNWE Publishing Complex is under the editorship of Assoc. Prof. Musov.

The publications presented correspond to the topic of the thesis. The national requirements and rules regarding publications for obtaining the scientific degree “Doctor of Science” are fulfilled.

6. Evaluation of the author’s abstract

An author’s abstract of 56 pages is submitted to the dissertation for the degree “Doctor of Science”. In it, the candidate has presented the main hypotheses argued and defended in the dissertation. The aim, objectives, methodology and limitations of the research are stated. The content of the research is summarized. The conclusions drawn for each part are reflected. A list of contributions and a list of publications on the dissertation topic are included. I evaluate the abstract as correctly structured and reflecting the

results obtained from the research.

7. Criticism, recommendations, and questions

I have no critical remarks. The dissertation paper contains theoretical generalizations and proposals for solutions of significant scientific and applied problems, which are in line with the modern achievements and represent a significant and original contribution to science.

8. Conclusion

On the basis of the above I give a categorical opinion "IN FAVOR!" of awarding of the scientific degree "Doctor of Science" in the professional field 3.8. Economics, scientific specialty "Accounting, Control and Analysis of Economic Activity" (Accounting and Analysis) to Assoc. Prof. Dr. Michael Zhelyazkov Musov.

14/08/2023
Veliko Tarnovo

Signature: .....
(Prof. D.Sc. Mariya Pavlova)